

Conjunctuurbericht

Centraal bureau voor de statistiek

Samengesteld door de hoofdafdeling Nationale rekeningen

In maart was het volume van de produktie in de industrie, voor seizoeninvloeden gecorrigeerd, 2% kleiner dan in februari. Vergeleken met maart 1987 was er een toename van 1%. Gemiddeld over het eerste kwartaal van 1988 lag het niveau van de industriële produktie 3% boven dat van het overeenkomstige tijdvak van 1987. Volgens de conjunctuurtest in de industrie is de orderontvangst in april ten opzichte van maart licht afgenomen. Ook het indexcijfer van de orderpositie daalde in april. In maart lag het niveau van het volume van de binnenlandse consumptieve bestedingen 4% boven dat van maart 1987. Het vertrouwen van de consumenten in de ontwikkeling van de Nederlandse economie is volgens de index van het consumentenvertrouwen in april ten opzichte van maart toegenomen. Het volume van de bruto investeringen in vaste activa lag in het vierde kwartaal van 1987 nagenoeg op hetzelfde niveau als in de overeenkomstige periode van 1986. Het volume van het Bruto Binnenlands Produkt was in het vierde kwartaal van vorig jaar 1,9% groter dan in het overeenkomstige tijdvak van 1986. Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie is tussen midden maart en midden april met 0,3% gestegen. Ten opzichte van april 1987 namen de consumptieprijzen met 0,7% toe. De groei van het aantal banen over 1987 bleef achter bij het accres over 1986.

Dit blijkt uit gegevens die medio mei beschikbaar waren. In de Focus wordt nader ingegaan op de ontwikkeling van produktie en consumptie in het eerste kwartaal van 1988.

Produktie

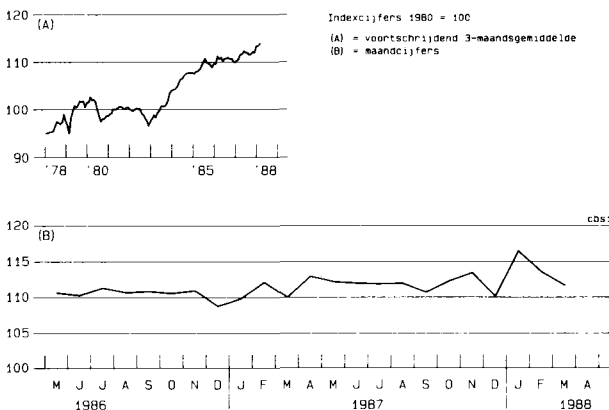
Het volume van de gemiddelde dagproduktie in de industrie was in maart, voor seizoeninvloeden gecorrigeerd, 2% kleiner dan in februari. Ook het produktieniveau in de nijverheid lag in maart onder dat van de daaraan voorafgaande maand (-1%).

De vergelijking van de gemiddelde dagproduktie in maart met de overeenkomstige maand in 1987 geeft een heel ander beeld te zien. De produktie in de delfstoffenwinning, die bijna een kwart van de nijverheidsproduktie uitmaakt, lag in maart 24% onder het niveau van dezelfde maand in 1987. De produktie in de nijverheid daalde, mede door deze ontwikkeling, met 6%, terwijl de bedrijvigheid in de industrie met ruim 1% toenam. Binnen de industrie deed zich een forse stijging voor in het produktievolume van de hout- en bouwmaterialenindustrie. Ook in de papier- en

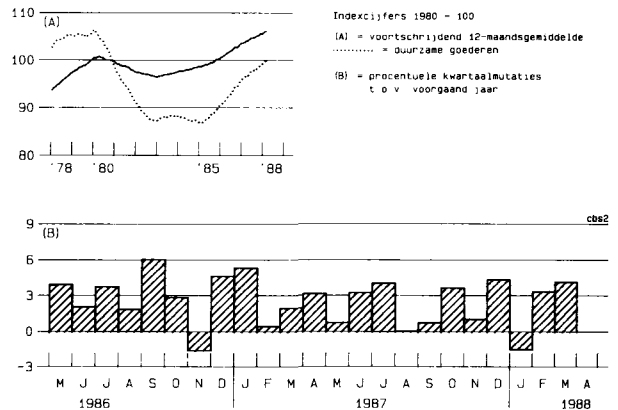
grafische industrie en in de chemische- en rubber- en kunststofverwerkende industrie nam het produktievolume toe. Van de onderscheiden groepen binnen de metaalindustrie kende alleen de basismetaalindustrie een groeiende produktie. In januari werd met de bouw van 10 500 woningen begonnen, dit is het hoogste aantal per maand na december 1986.

Volgens de uitkomsten van de conjunctuurtest is de orderontvangst in april ten opzichte van maart licht gedaald. In maart en februari werden nog stijgingen geregistreerd. Het indexcijfer van de orderpositie daalde eveneens in april na een lichte stijging in maart. In april werd een waarde bereikt van 101 (1984 = 100). Orderpositie en orderontvangst werden door 77% van de ondernemers normaal genoemd voor de tijd van het jaar, terwijl per saldo 7% van hen de orderontvangst en orderpositie klein noemde.

Produktie industrie (volume - seizoengecorrigeerd)

Binnenlandse consumptie (volume)

Tabel 1. Kerngegevens recente ontwikkelingen in Nederland

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor, tenzij anders aangegeven

	1981/85 gemidd.	1986	1987	1987			1988		1988		Trend ²⁾		
				2 ^o kw.	3 ^o kw.	4 ^o kw.	1 ^o kw.	jan.	febr.	mrt.		apr.	
VOLUME-GE-GEVENS													
<i>Productie in de nijverheid</i>													
Nijverheid (excl. bouwnijverheid)	2	0	1	0	-1	2	-5	-7	-3	-6	I		
Delfstoffenwinning	1	-6	1	-7	-11	4	-23	-30	-14	-24	--I		
Industrie	2	2	1	2	1	2	3	7	2	1	I		
Voedings- en genotmiddelenindustrie	2	2	0	3	-1	0					I		
Textiel-, kleding- en lederindustrie	1	-1	-3	-1	-5	-4					-I		
Papier- en grafische industrie	1	4	3	4	4	6		8			I+		
Chemische industrie	5	-1	7	13	6	5	7	10	7	4	I++		
Rubber- en kunststofverw. industrie	7	7	4	6	1	5					I+		
Hout- en bouwmaterialenindustrie	-1	5	2	5	2	-2					I+		
Basismetalenindustrie	0	-4	4	6	8	6	9	22	4	2	I++		
Elektrotechnische industrie	3	2	-1	-2	-1	-3					I		
Rest metaal- en overige industrie	2	0	-2	-3	-1	2					I		
Openbare nutsbedrijven	2	5	1	1	-2	-2					-I		
Bouwnijverheid: begonnen woningen	-5	15	-11	-8	-1	-24		35			--I		
<i>Buitenlandse handel (goederen)</i>													
Invoer, totaal	5	4	6	2	7	10					I++		
Grondstoffen en halffabrikaten	5	3	6	1	7	11					I++		
Consumptiegoederen	2	9	11	8	15	13					I++		
Investeringsgoederen	10	11	3	2	0	1					I+		
Algemene goederen	3	-10	4	0	8	13					I+		
Uitvoer, totaal	4	4	5	2	3	10					I+		
Onbewerkte agrarische producten	4	5	6	4	11	4					I++		
Delfstoffen	-3	-15	-1	-18	-19	13					I		
Fabrikaten	5	5	5	2	3	10					I+		
<i>Consumptieve bestedingen van gezinnen</i>													
Binnenlandse consumptie, totaal	1	3	2	2	2	3	2	-2	3	4	I+		
Voedings- en genotmiddelen	0	1	2	3	1	1	3	-4	5	8	I+		
Duurzame consumptiegoederen	-1	6	4	4	2	5	3	2	1	7	I+		
Textiel, kleding, schoeisel e.d.	-1	5	2	4	0	6					I+		
Huish. artikelen en woninginrichting	-1	5	7	8	8	6					I++		
Transportmiddelen	4	11	2	7	-4	4					I+		
Rest duurzame consumptiegoederen	-4	5	3	3	4	3					I+		
Overige goederen en diensten	1	2	2	1	2	3	1	-2	4	2	I		
Huur, verwarming, verlichting en water	2	2	3	2	2	4					I+		
Rest overige goederen en diensten	1	3	2	1	2	2					I		
<i>Investeringen in vaste activa</i>													
Bruto investeringen, totaal	2	7	3	4	2	0					I+		
Bedrijven	3	10	4	4	2	1					I+		
Overheid	-3	-9	-1	2	-1	-7					I		
<i>Kwartaalrekeningen</i>													
Bruto Binnenlands Produkt	1,4	2,3	1,6	1,0	0,6	1,9					I		
Bruto Nationaal Produkt	1,5	1,7	1,6	1,5	0,4	1,5					I		
Bruto Nationaal Inkomen	1,8	3,3	0,0	-0,5	-1,1	3,2					I		
PRIJZEN													
Productenprijzen industrie, tot. afzet	2,5	-12,0	-2,3	-2,5	0,8	0,2	1,0	-1,4	-0,3	-1,0	I		
Productenprijzen industrie, verbruik	2,5	-21,7	-4,6	-4,2	0,4	-0,6	-2,0	-2,4	-2,0	-1,6	-I		
Ruilvoet, unit value (goederen)	1	2	-3	-5	-3	3					-I		
Invoerprijzen, unit value	2	-17	-6	-7	-2	-4					--I		
Uitvoerprijzen, unit value	3	-16	-9	-11	-5	-2					--I		
Prijzen gezinsconsumptie (werknemers)	3,6	0,2	-0,5	-1,0	0,2	-0,1	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7	I	
Regelingslonen particulier bedrijf	3,0	1,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	I		
Regelingslonen overheid	-0,6	0,6	1,4	1,3	1,5	1,5	0,3	0,3	0,3	0,3	I		
Regelingslonen trendvolgers	0,8	0,1	0,7	0,8	0,7	0,7	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	I		
Dollarkoers, contante notering	7	-26	-17	-20	-12	-15	-9	-11	-7	-9	-8	--I	
OVERIGE INDICATOREN													
Consumentenvertrouwen ¹⁾ (in %)		9	-1	-1	-3	-7	-2	-2	0	-3	1		
Beerswaarde-index, algemeen	24	15	5	9	16	-13	-14	-18	-13	-12	-13	-I	
Uitgesproken faillissementen	-7	-17	-15	-23	-13	-17	-1	-13	2	7	-15	--I	
<i>Conjunctuurtest industrie</i>													
Bezettingsgraad (in %)		84	84	84	84	84	84	84	101	101	102	101	I
Orderpositie (1984=100)		108	102	102	103	100	101	100	101	102	101	101	-I
Beoordeling orderontvangsten ¹⁾ (in %)		-13	-15	-16	-16	-15	-9	-12	-11	-4	-7		
Beoordeling voorr. eindprodukten ¹⁾ (in %)		6	3	4	2	3	4	5	4	3	2		
<i>Arbeidsmarkt</i>													
Aantal banen van werknemers, totaal	0	3	2	2	2	1						I	
Landbouw en visserij	0	4	2	4	6	1						I	
Nijverheid (excl. bouwnijverheid)	-2	2	1	1	1	0						I	
Bouwnijverheid	-6	4	2	0	1	3						I	
Handel, horeca en vervoer	1	3	4	5	4	3						I+	
Overige dienstverlening	2	4	2	1	1	1						I	
<i>Geld en krediet</i>													
Spaartegoeden	3,8	4,7	3,7	4,7	3,7	1,8		0,9	0,7			I+	
Verstrekt consumptief krediet	0	13	8	5	6	6		4	5			I++	
Binnenlandse liquiditeitsmassa	8	6	4	3	4	4		6	5			I+	
Geldhoeveelheid	7	8	7	7	7	6		8	7			I++	
Secundaire liquiditeiten	10	5	0	-1	-1	1		3	2			I	
Officieel wisseldisconto (in %)	6,2	4,6	4,4	4,5	4,5	4,1	3,25	3,25	3,25	3,25	3,25	--I	
Daggeldmarktrente (in %)	7,3	5,8	5,2	5,2	5,0	4,9	4,0	4,1	4,1	3,7	4,0	--I	
Beoordeld op staatsobligaties (in %)	9,0	6,3	6,3	6,1	6,5	6,5	5,9	6,1	5,9	5,8	5,8	I	

1) Saldo van positieve en negatieve antwoorden in procenten van het totaal.

2) Trend: procentuele jaarmutatie van het meest recente voortschrijdend 12-maands (4-kwartaals) gemiddelde.

--I: kleiner dan -5%; -I: tussen -2% en -5%; I: tussen -2% en 2%; I+: tussen 2% en 5%; I++: groter dan 5%.

Buitenlandse handel

Opnieuw ontbreken in dit Conjunctuurbericht de recente maandcijfers van de volume-ontwikkeling van de in- en uitvoer van goederen. De invoering van het 'enig document' en het overgaan op de nomenclatuur van het geharmoniseerd systeem zijn oorzaken van deze vertraging. Ook onze belangrijkste handelspartners hebben met dit probleem te kampen. De eerste maandcijfers van 1988 worden tegen eind mei verwacht.

Consumptie

Het volume van de binnenlandse consumptie door gezinnen was in maart 4% groter dan in dezelfde maand van 1987. Vooral de hoeveelheid aangekochte voedings- en genotmiddelen, die 20% van de totaal consumptie uitmaakt, steeg aanzienlijk en wel met 8%. De paasaankopen vielen voor een belangrijk deel in de laatste dagen van maart terwijl deze in 1987 in april plaatsvonden. Ook de aankopen van duurzame consumptiegoederen namen sterk toe (7%), dit ondanks het fors teruggefallen volume van de aankopen van nieuwe personenauto's. De consumptieve bestedingen aan overige goederen en diensten namen veel minder toe. Het sterk teruggefallen gasverbruik was hier een factor van betekenis.

Gemeten aan de index van het consumentenvertrouwen heeft het oordeel over de ontwikkeling van de economie zich in april ten opzichte van maart verbeterd. In maart overtrof het aantal negatieve antwoorden nog de positieve met 3%. In april werd op de vijf attitude- en verwachtingsvragen waarop de index van het consumentenvertrouwen is gebaseerd ruim 1% meer positieve dan negatieve antwoorden gegeven. Een positief saldo in deze orde van grootte heeft zich na september 1987 niet meer voorgedaan.

Investerings

In het vierde kwartaal van 1987 lag het volume van de bruto investeringen in vaste activa nagenoeg op hetzelfde niveau als in de overeenkomstige periode van het jaar daarvoor. De vier kwartalen van vorig jaar worden gekenmerkt door afnemende groeipercentages. Vergeleken met 1986 namen de investeringen in 1987 als geheel met 3% toe. Het niveau van de totale investeringen lag in 1986 nog 7% hoger dan een jaar daarvoor. In 1987 namen de bedrijfsinvesteringen met 4% toe. Deze groei werd voornamelijk gerealiseerd in de nijverheid (7%). De toename in de bedrijfsklasse exploitatie van woningen, waartoe ook het eigen woningbezit wordt gerekend, bedroeg 4%. De investeringen door de overige bedrijven (landbouw, handel, verkeersbedrijven en zakelijke dienstverlening te zamen) namen verleden jaar met 1% toe, nadat in 1986 nog een investeringsgroei van 12% werd gemeten. Het volume van overheidsinvesteringen nam verleden jaar met 1% af.

Bezien naar investeringstype valt de nagenoeg gelijkblijvende toename van de investeringen in machines e.d. op. Nadat deze in 1986 met 9% waren gestegen, werd voor 1987 een volumestijging van 8% gemeten. De investeringen in bouwwerken namen met 4% toe. Binnen deze laatste categorie werden voor de woningen (4%) en gebouwen (6%) stijgingen en voor de grond-, water- en wegen-

bouwkundige werken (-2%) een daling geregistreerd. Opmerkelijk is het verloop van de investeringen in vervoermiddelen. Na een forse stijging in 1986 (13%) nam het volume het afgelopen jaar met 9% af.

Binnenlands product

Het volume van het Bruto Binnenlands Produkt was in het vierde kwartaal van vorig jaar 1,9% groter dan in hetzelfde kwartaal van 1986. In de twee voorgaande kwartalen was de groei geringer en in het eerste kwartaal hoger. Te zamen resulteerden deze ontwikkelingen in een accres voor 1987 van 1,6% (1986: 2,3%). In het vierde kwartaal was de volumegroei van de uitvoer van goederen en diensten (8,7%) duidelijk hoger dan die van de nationale bestedingen (1,7%). Van de nationale bestedingen namen de bruto bedrijfsinvesteringen en gezinsconsumptie toe, maar daalden de investeringen en consumptie van de overheid. De voorraadverandering was nagenoeg gelijk aan die in het vierde kwartaal van 1986. In de laatste drie maanden van 1987 was er een aanzienlijke ruilvoetwinst met het buitenland (de invoerprijzen daalden sterker dan de uitvoerprijzen). De volumegroei van het Bruto Nationaal Inkomen was in het vierde kwartaal dan ook duidelijk hoger dan die van het Bruto Binnenlands Produkt. Volgens deze voorlopige ramingen, gebaseerd op de Kwartaalrekeningen, lag het volume van het Bruto Nationaal Inkomen over het jaar 1987 als geheel nagenoeg op hetzelfde niveau als in 1986.

Prijzen

Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie is tussen midden maart en midden april met 0,3% gestegen. Ten opzichte van april 1987 namen de consumptieprijzen met 0,7% toe. Na februari 1986 zijn de prijzen in geen enkele maand bij deze wijze van vergelijken met een hoger percentage gestegen. Bij de producentenprijzen in maart werden, ten opzichte van dezelfde maand in 1987, dalingen gemeten. De afzetprijzen van de industrie lagen 1,0% onder het niveau van maart 1987; het prijsindexcijfer van de door de industrie ingekochte goederen daalde over deze periode met 1,6%.

Faillissementen

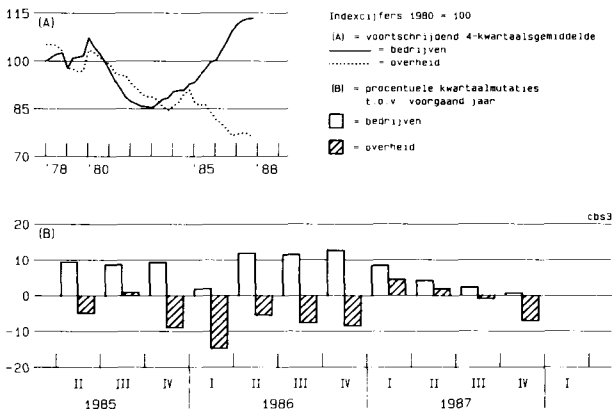
In april werden 287 faillissementen uitgesproken; 15% minder dan in april 1987. In februari en maart steeg het aantal faillissementen nog met 2% en 7%. Gemiddeld over de eerste vier maanden van dit jaar bedroeg de daling 5%.

Arbeidsmarkt

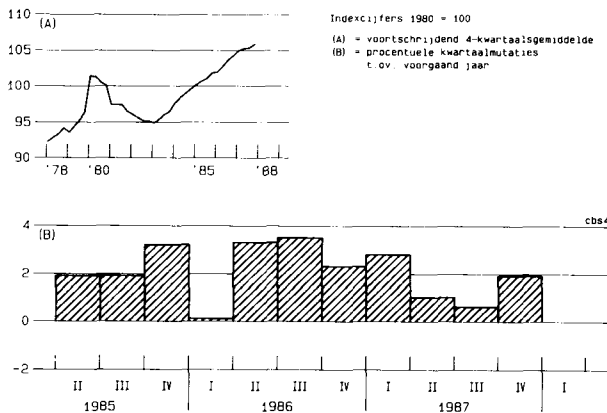
Eind december 1987 bedroeg het aantal banen 4.651.000. Dit waren er 63.000 - of 1,5% - meer dan op het overeenkomstige tijdstip een jaar eerder. De vergelijking van de ultimostanden van 1986 en 1985 gaf een stijging van 148.000 banen (3,5%) te zien. In de handel en horeca steeg het aantal banen vorig jaar met het hoogste percentage (4%). In de bouw nijverheid groeide het aantal banen met 3%, terwijl de stijging in de industrie beperkt bleef tot 0,5%.

Mutaties hebben betrekking op de overeenkomstige periode van het voorgaand jaar, tenzij anders vermeld.
Verbeterde cijfers worden niet als zodanig gekenmerkt.

Investerings: bedrijven en overheid (volume)

Bruto Binnenlands Produkt (volume)

Tabel 2. Recente ontwikkelingen in het buitenland

	1981/85 gemidd.	1986	1987	1987				1988				Trend ²⁾
				2° kw.	3° kw.	4° kw.	1° kw.	jan.	febr.	mrt.	apr.	
Productie nijverheid, excl. bouwrijv. (volume)												
% mutatie t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor												
Bondsrepubliek Duitsland	2	2	0	0	0	1			3	3		I
België	2	1	1	3	-1	1						I
Frankrijk	1	1	2	2	2	3			5	2		I+
Verenigd Koninkrijk	3	2	3	2	4	4			4	0		I+
Italië	0	3	3	4	2	4			12	4		I+
Verenigde Staten	3	1	4	3	5	6			6	6		I+
Japan	4	0	4	0	4	8			9			I+
Europese Gemeenschap	1	2	2	2	2	3			5	2		I+
Buitenland (gewogen) ¹⁾	2	2	1	2	1	3						I
Nederland	2	0	1	0	-1	2	-5	-7	-3	-6		I
Prijzen consumptie												
Bondsrepubliek Duitsland	3,3	-0,2	0,3	0,1	0,6	1,0	0,9	0,7	0,9	1,0		I
België	6,9	1,3	1,6	1,6	2,0	1,5	1,0	0,9	1,0	1,0		I
Frankrijk	8,7	2,5	3,3	3,4	3,4	3,2	2,4	2,4	2,4	2,5		I+
Verenigd Koninkrijk	6,0	3,4	4,1	4,2	4,3	4,1	3,3	3,3	3,3	3,5		I+
Italië	12,7	5,8	4,8	4,4	4,9	5,4	5,1	5,1	5,1	5,2		I+
Verenigde Staten	4,3	1,9	3,7	3,8	4,2	4,5	4,0	4,1	3,9	3,9		I+
Japan	2,2	0,6	0,1	0,1	0,4	0,7	0,7	0,9	0,7	0,6		I
Europese Gemeenschap	7,8	3,6	2,9	2,9	2,9	2,8	2,4	2,3	2,5	2,6		I+
Nederland	3,6	0,2	-0,5	-1,0	0,2	-0,1	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7	I

Bron voor gegevens buitenland: Eurostat.

¹⁾ Het gemiddelde van de 6 belangrijkste exportlanden, gewogen met hun aandeel in de Nederlandse export in 1985.

²⁾ Trend: procentuele jaarmutatie van het meest recente voortschrijdend 12-maands (4-kwartaals) gemiddelde.

--I: kleiner dan -5%; -I: tussen -2% en -5%; I: tussen -2% en 2%; I+: tussen 2% en 5%; I++: groter dan 5%.

Focus: Productie en consumptie in de eerste drie maanden van 1988

Van de productie en de consumptie zijn thans de gegevens over de eerste drie maanden van dit jaar beschikbaar. In grafiek 5 zijn hiervan de kwartaalmutaties ten opzichte van dezelfde periode van het voorgaand jaar vanaf het eerste kwartaal van 1986 weergegeven.

De productie-ontwikkeling in de nijverheid (excl. bouwrijverheid) toont een grillig verloop. Dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de productie van de bedrijfstakken delfstoffenwinning en openbare nutsbedrijven, die sterk wordt beïnvloed door de weersomstandigheden. Op de derde component, de industrie, heeft het weer een geringer effect. De relatief zachte winter in het eerste kwartaal van dit jaar had tot gevolg dat het productievolume van de delfstoffenwinning 23% en van de openbare nutsbedrijven 11% lager lag dan in het overeenkomstige tijdvak van vorig jaar. Mede hierdoor nam de productie in de nijverheid (excl. bouwrijverheid) af en wel met 5%.

De productie in de industrie daarentegen lag ruim 3% boven het niveau van het overeenkomstige kwartaal van

1987; een groei die duidelijk groter is dan die in de voorgaande kwartalen. In de jaren 1986 en 1987 als geheel werden groeicijfers van bijna 2% en 1% gerealiseerd.

Bij de binnenlandse consumptie heeft zich de licht dalende tendens van de volumegroei in 1987 ook in het eerste kwartaal van dit jaar voortgezet. De consumptie groeide in het eerste kwartaal met 2,0%. Deze daling in de groei is voornamelijk veroorzaakt door het, als gevolg van de zachte winter, afgenomen gasverbruik (ca. -20%). De groei van de binnenlandse consumptie exclusief het gasverbruik bedroeg in het eerste kwartaal 3,3%.

De groeicijfers van de bestedingen aan duurzame consumptiegoederen -hieronder worden gebruiksgoederen verstaan die langer dan een jaar meegaan- lagen ook in het eerste kwartaal van 1988 ruim boven die van de totale bestedingen. De meest recente kwartaalmutatie was evenwel de laagste van de afgelopen twee jaar, uitgezonderd die van het derde kwartaal van 1987. Het sterk teruggefallen volume van de aankoop van nieuwe personenauto's was de voornaamste oorzaak van de afnemende groei in het eerste kwartaal.

Volume-ontwikkelingen

Procentuele kwartaalmutaties t.o.v. voorgaand jaar

